

Π. Γ. Μιχαηλίδης, "Το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης", Διημερίδα με θέμα Οι Φυσικές Επιστήμες στην Α/θια Εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 7-8 Φεβρουαρίου 1997, πρακτικά σ. 174-182.

Το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης

Παναγιώτης Γ. Μιχαηλίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής στο
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης

Οργάνωση. Το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης ιδρύθηκε το 1983 και δέχτηκε τους πρώτους του φοιτητές το 1984. Το 1988 είχα την τύχη, ως αναπληρωτής Πρόεδρος του τμήματος να οργανώσω την πρώτη καθομολόγηση πτυχιούχων. Μαζί με το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών αποτελούν την Σχολή Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κρήτης (ΠΔ 2/95 ΦΕΚ 1/10-1-95). Και τα δύο τμήματα εδρεύουν στο Ρέθυμνο¹.

Σήμερα το τμήμα έχει περίπου 450 ενεργούς προπτυχιακούς φοιτητές και 25 μεταπτυχιακούς φοιτητές.

Το τμήμα είναι οργανωμένο σε 5 τομείς (Υ.Α. Β1/293 ΦΕΚ 474/24-6-94):

- Α.**-Τομέας Θεωρίας και Κοινωνιολογίας της Παιδείας με αντικείμενο την Παιδεία στην ιστορικοκοινωνική της εξέλιξη.
- Β.**-Τομέας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας και Μεθοδολογίας της Έρευνας με αντικείμενο την διδασκαλία και έρευνα ψυχολογικών και ψυχοπαιδαγωγικών όψεων της αγωγής και της εκπαίδευσης ατόμων με ομαλή εξέλιξη και ανάπτυξη καθώς και ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- Γ.**-Τομέας Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Διδακτικής Μεθοδολογίας και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας με αντικείμενο τα προγράμματα σπουδών με τις προεκτάσεις τους και τις σύγχρονες θεωρητικές και πρακτικές τους διαστάσεις στη διδακτική πράξη.
- Δ.**-Τομέας Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών με αντικείμενο την διδασκαλία, διδακτική και έρευνα θεμάτων από τις γνωστικές περιοχές των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών επιστημών.
- Ε.**-Τομέας Θετικών Επιστημών με αντικείμενο την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις θετικές επιστήμες, την διδακτική των επιστημών, την πληροφορική και εκπαίδευση, το περιβάλλον και εκπαίδευση, τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση και, γενικότερα, την έρευνα και διδασκαλία στις θετικές επιστήμες με προσανατολισμό στη σύνδεση των θετικών επιστημών με την εκπαίδευση.

Το 1986 συνεπληρώθη ο διορισμός των πρώτων επτά μελών ΔΕΠ του τμήματος, το οποίο απέκτησε έτσι αυτοτέλεια και προχώρησε στην περαιτέρω ανάπτυξη του. Σήμερα το διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό του τμήματος παρουσιάζεται κατά τομέα και βαθμίδα στον επόμενο πίνακα:

Στο ανθρώπινο δυναμικό του τμήματος ανήκουν επίσης 4 ΕΕΠ και 5 ΕΔΤΠ, ενώ εκκρεμεί ο διορισμός ενός ακόμη Επίκουρου Καθηγητή στον Δ' τομέα. Επίσης υπάρχει ένας αριθμός από 5-7 διδάσκοντες με το ΠΔ 407. Στην κινητικότητα του ΔΕΠ, από την σύσταση του τμήματος, αναφέρεται η αποχώρηση τριών Επίκουρων Καθηγητών, ενός για συνταξιοδότηση και δύο για άλλα Πανεπιστήμια (εκλογή σε ανώτερη βαθμίδα).

¹Το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει έδρα το Ρέθυμνο και συγκροτείται από τις σχολές:

- **Φιλοσοφική Σχολή** με τρία τμήματα το Φιλολογίας, το Ιστορίας-Αρχαιολογίας, το Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, στο Ρέθυμνο,
- **Σχολή Κοινωνικών Επιστημών** με τρία τμήματα, το Ψυχολογίας, το Κοινωνιολογίας, το Οικονομικών Επιστημών και Πολιτικής Επιστήμης, στο Ρέθυμνο,
- **Σχολή Επιστημών της Αγωγής** με δύο τμήματα, το Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης, το Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών, στο Ρέθυμνο, ενώ έχει ζητηθεί και η ίδρυση τμήματος Ειδικής Αγωγής,
- **Σχολή Θετικών Επιστημών** με έξι τμήματα, το Μαθηματικών, το Φυσικής, το Βιολογίας, το Χημείας, το Επιστήμης Υπολογιστών, το Γεωλογίας (δεν λειτουργεί ακόμα), στο Ηράκλειο,
- **Σχολή επιστημών Υγείας** με τρία τμήματα, το Ιατρικής, το Οδοντιατρικής (δεν λειτουργεί ακόμα), το Νοσηλευτικής και Ειδικότητων Υγείας (δεν λειτουργεί ακόμα), στο Ηράκλειο.

Το Τμήμα έχει τρία επίσημα ιδρυμένα εργαστήρια:

1.-Εργαστήριο Διδακτικής Θετικών Επιστημών (ΠΔ 353/89 ΦΕΚ159Α/14-6-89). Αποτελεί το πρώτο επίσημα

Πίνακας Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού

Τομέας	Καθηγητές	Αναπληρωτές	Επικοίουροι	Λέκτορες	Σύνολο
Α'	2		2		4
Β'	1	1	2		4
Γ'	2	1	1		4
Δ'	1		4		5
Ε'	1	2	1		4
Σύνολο	7	4	10		21

ιδρυμένο εργαστήριο του Πανεπιστημίου Κρήτης και λειτουργεί από το 1986.

2.-Εργαστήριο Έρευνας των Επιστημών της Αγωγής και Ο-Α Μέσων (ΠΔ 482/93 ΦΕΚ 218/31-12-93)

3.-Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών - Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ (ΠΔ 147/96 ΦΕΚ 111/10-6-96).

Λειτουργούν επίσης εργαστήριο αισθητικής αγωγής (καλλιτεχνικών), μουσικής και θεάτρου, στα πλαίσια αντίστοιχων μαθημάτων του τμήματος.

Έχει ιδρυθεί και αναμένεται να λειτουργήσει από την επόμενη χρονιά Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο ενώ έχει επίσης ζητηθεί η ίδρυση Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Πέρα από τις προπτυχιακές σπουδές, το τμήμα λειτουργεί από το 1987 και οργανωμένες μεταπτυχιακές σπουδές² σε δύο επίπεδα: μεταπτυχιακές σπουδές ειδίκευσης (master) και διδακτορικό³.

Προπτυχιακές σπουδές. Οι προπτυχιακές σπουδές είναι οργανωμένες σε εξαμηνιαία μαθήματα. Κάθε μάθημα αναφέρεται σε 3ωρη ή 6ωρη (συνήθως όπου υπάρχει και εργαστηριακή άσκηση) εβδομαδιαία διδασκαλία. Για τη λήψη πτυχίου απαιτείται επιτυχής συμμετοχή σε 52 εξαμηνιαία μαθήματα, από τα οποία τα 4 αφορούν 4 επίπεδα ξένης γλώσσας και λογίζονται ως ένα ενιαίο μάθημα για τον βαθμό του πτυχίου. Τα μαθήματα διακρίνονται σε παραδόσεις (με μορφή διαλέξεων ή αυτοτελών υποχρεωτικών ασκήσεων), σε σεμινάρια και σε σχολική πρακτική (πρακτική άσκηση). Στα σεμινάρια, την σχολική πρακτική και τις αυτοτελείς ασκήσεις η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική. Στα σεμινάρια, οι φοιτητές - φοιτήτριες με την καθοδήγηση του διδάσκοντα μελετούν σε βάθος ένα συγκεκριμένο θέμα από κάποιο από τα αντικείμενα (μαθήματα) του τμήματος. Απαιτούν μεγάλη πρωτοβουλία από τους συμμετέχοντες και η διδασκαλία γίνεται σε μικρότερα τμήματα (μέχρι 25 ανά τμήμα). Η μελέτη κάθε φοιτητή - φοιτήτριας παρουσιάζεται με μορφή (ατομικής) εργασίας γραπτής ή (γραπτής και) πρακτικής. Η εγγραφή στα σεμινάρια προϋποθέτει την επιτυχή παρακολούθηση δύο τουλάχιστον μαθημάτων του ίδιου ή παρεμφερούς γνωστικού αντικειμένου και μπορεί να γίνει από το τρίτο εξάμηνο σπουδών και μετά. Λόγω του αυξημένου φόρτου μελέτης που συνεπάγονται, μόνο κατεξάριση επιτρέπεται η εγγραφή σε πάνω από δύο σεμινάρια ανά εξάμηνο. Η σχολική πρακτική γίνεται σε τέσσερα συνεχόμενα επίπεδα πρακτικής άσκησης σε σχολεία και περιλαμβάνει παρακολούθηση διδασκαλιών στην τάξη, διδασκαλία από τους φοιτητές - φοιτήτριες ορισμένων μαθημάτων και

²για το διάστημα πριν από την εισαγωγή της σχετικής νομοθεσίας υπήρχε εσωτερικός κανονισμός του τμήματος για τις μεταπτυχιακές σπουδές.

³πληροφορίες για την οργάνωση και λειτουργία του τμήματος μπορούν να αντληθούν από τον οδηγό σπουδών, που διατίθεται από την Γραμματεία του τμήματος (τηλ. 0831-24067), όπως επίσης και από την ηλεκτρονική σελίδα του Πανεπιστημίου Κρήτης (<http://www.uch.gr> ή <http://147.52.80.3>). Συνολικά συγκριτικά στοιχεία για όλα τα Παιδαγωγικά τμήματα υπάρχουν επίσης στο Γιώργου Σταμέλλου, Λέκτορα ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών, "Τα Παιδαγωγικά τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης", Νοέμβριος 1996 ενημερωτική έκθεση #26 του ΜΥΕΚΠΟ (Πάντειο Πανεπιστήμιο, υπεύθυνος Καθηγητής Δ.Γ.Τσαούσης)

ανάληψη μιας τάξης για συγκεκριμένο χρόνο, πάντοτε με την εποπτεία του διδάσκοντα. Οι φοιτητές - φοιτήτριες έχουν έτσι την ευκαιρία να εφαρμόσουν διάφορες μεθόδους διδασκαλίας τις οποίες γνωρίζουν στα άλλα μαθήματα. Βασικό στοιχείο επίσης του προγράμματος σπουδών είναι η (υποχρεωτική από την επόμενη χρονιά) εκπόνηση πτυχιακής εργασίας, η οποία είναι ισοδύναμη με διδακτικό φόρτο τριών μαθημάτων (από τα οποία τα δύο μπορεί να είναι σεμινάρια).

Το τμήμα εφαρμόζει το σύστημα των διδακτικών μονάδων (ECTS) και συμμετέχει στα προγράμματα ανταλλαγής σπουδαστών με άλλα κράτη (της ευρωπαϊκή ένωσης). Το σύνολο των απαραίτητων μονάδων για τη λήψη πτυχίου είναι 240. Κάθε παράδοση αντιστοιχεί σε 4 μονάδες, κάθε σεμινάριο σε 6 μονάδες, κάθε επίπεδο πρακτικής άσκησης σε 10 μονάδες και κάθε επίπεδο ξένης γλώσσας σε 3 μονάδες.

Το τμήμα χορηγεί, με βάση την υπάρχουσα νομοθεσία, ένα ενιαίο πτυχίο. Οι σπουδές είναι έτσι οργανωμένες ώστε κάθε φοιτητής - φοιτήτρια να έχει την δυνατότητα άτυπης ειδίκευσης, μέσω της (υποχρεωτικής) επιλογής δύο κατευθύνσεων σπουδών, μίας από καθένα από τους δύο κύκλους κατευθύνσεων που έχει το τμήμα. Σε γενικές γραμμές, οι κατευθύνσεις του πρώτου κύκλου σχετίζονται με την εργασία στο δημοτικό σχολείο, ενώ του δεύτερου κύκλου με παροχή παιδαγωγικών υπηρεσιών γενικότερα.

Οι κατευθύνσεις του πρώτου κύκλου είναι τέσσερεις:

- νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία,
- θετικές επιστήμες,
- κοινωνικές σπουδές,
- αισθητική αγωγή.

Οι κατευθύνσεις του δεύτερου κύκλου είναι έξι:

- ιστορία και κοινωνιολογία της εκπαίδευσης,
- διαπολιτισμική παιδαγωγική και συγκριτική παιδαγωγική,
- παιδαγωγική ψυχολογία και ψυχοπαιδαγωγική έρευνα,
- ειδική αγωγή και διαταραχές μάθησης,
- διδακτική-μεθοδολογία και εκπαιδευτική αξιολόγηση,
- εκπαιδευτική τεχνολογία και χρήση Η/Υ.

Κάθε φοιτητής - φοιτήτρια επιλέγει στο τέλος του Δ' εξαμήνου σπουδών δύο κατευθύνσεις, μία από τον πρώτο κύκλο και μία από τον δεύτερο, στις οποίες επικεντρώνει και τις υπόλοιπες σπουδές του. Για την λήψη του πτυχίου απαιτείται η επιτυχής παρακολούθηση επτά μαθημάτων (από τα οποία δύο τουλάχιστον σεμινάρια) από την κατεύθυνση του πρώτου κύκλου σπουδών και πέντε μαθημάτων (από τα οποία ένα τουλάχιστον σεμινάριο) από την κατεύθυνση του δεύτερου κύκλου σπουδών. Η υποστήριξη της πτυχιακής εργασίας (σε μία από τις κατευθύνσεις των σπουδών του) είναι δημόσια.

Μια άλλη διάκριση των μαθημάτων είναι σε υποχρεωτικά (Υ), και σε υποχρεωτικά επιλογής (ΥΕ). Τα υποχρεωτικά μαθήματα είναι συγκεκριμένα και δίνουν τον βασικό χαρακτήρα των σπουδών του τμήματος. Το τμήμα προσπαθεί ώστε σχεδόν πάντοτε αυτά να διδάσκονται κάθε χρόνο από (το διδακτικό προσωπικό που έχει) το τμήμα. Τα μαθήματα επιλογής είναι ένας ελάχιστος αριθμός μαθημάτων από κάθε τομέα έτσι ώστε να υπάρχει μία σύμμετρη ελάχιστη εκπαίδευση σε όλες τις γνωστικές περιοχές. Τα μαθήματα επιλογής οι φοιτητές - φοιτήτριες μπορούν, μετά από συνεννόηση με το τμήμα, να τα παρακολουθήσουν και σε άλλο πανεπιστημιακό τμήμα (συνήθως του Πανεπιστημίου Κρήτης). Τα μαθήματα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών συνοψίζονται στον επόμενο πίνακα:

Τα υποχρεωτικά μαθήματα του τμήματος παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα. Στον πίνακα αυτό το γράμμα του κωδικού του μαθήματος δηλώνει τον τομέα στον οποίο ανήκει το μάθημα.

Πίνακας μαθημάτων κατά τομέα και κατηγορία.

Τομέας ^(*)	Υ	ΥΕ	σεμινάρια ^(α)	σύνολο
Α' (29)	3	3	(1)	6
Β' (30)	2	3	(1)	5
Γ' (23)	2	3	(1)	5
Δ' (41)	3	3	(1)	6
Ε' (29)	2	3	(1)	5
Διδακτικές μεθοδολογίες ^(β)	5			5
Κατεύθυνση 1ου κύκλου		7	(2)	7
Κατεύθυνση 2ου κύκλου		5	(1)	5
Ξένη γλώσσα ^(γ)				4
Σχολική Πρακτική ^(δ)				4
Σύνολο (160)	17	27	(8)	52

^(*)οι αριθμοί σε παρένθεση αναφέρονται στο σύνολο των μαθημάτων που περιέχονται στο πρόγραμμα σπουδών για κάθε τομέα. Η συχνότητα διδασκαλίας των διαφόρων μαθημάτων είναι από κάθε χρόνο (ή και εξάμηνο π.χ. για τα υποχρεωτικά μαθήματα) μέχρι πολύ σπάνια, ανάλογα με τις συνθήκες, τη ζήτηση και τις προτεραιότητες.

^(α)ο αριθμός τους συμπεριλαμβάνεται στα ΥΕ

^(β)αφορούν την μεθοδολογία της διδασκαλίας συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων, (μαθηματικά, φυσικές επιστήμες, γλώσσα, ...) και είναι 3 από τον Δ' τομέα και 2 από τον Ε' τομέα.

^(γ)τα μαθήματα αυτά είναι επίσης υποχρεωτικά. Κάθε φοιτητής - φοιτήτρια οφείλει να παρακολουθήσει μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα από τις διδασκόμενες στο τμήμα (Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά). Υπάρχει όμως η δυνατότητα απαλλαγής κατόπιν εξετάσεων από ορισμένα επίπεδα ή και το σύνολο για όσους - όσες κατέχουν ήδη μια ξένη γλώσσα.

^(δ)και τα τέσσερα επίπεδα της Σχολικής Πρακτικής είναι υποχρεωτικά. Υπάρχει όμως η δυνατότητα απαλλαγής για όσους ήδη έχουν την απαραίτητη εμπειρία (π.χ. οι προς εξομοίωση των διπλωμάτων τους απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Ακαδημιών).

Υποχρεωτικά μαθήματα του προγράμματος σπουδών

α/α	Κωδικός	Τίτλος
1.-	A0101	Εισαγωγή στην Παιδαγωγική
2.-	A0501	Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης
3.-	A0602	Θέματα Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής
4.-	B0201	Ψυχολογία του Παιδιού
5.-	B0601	Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία
6.-	Γ0101	Αναλυτικά Προγράμματα
7.-	Γ0201	Θεωρία και Μεθοδολογία της διδασκαλίας
8.-	Δ0103	Παιδική Λογοτεχνία και διδασκαλία κειμένων
9.-	Δ0106	Η Νεοελληνική Γλώσσα και η διδασκαλία της
10.-	Δ0111	Μεθοδολογία της διδασκαλίας της πρώτης ανάγνωσης και γραφής
11.-	Δ0201	Εισαγωγή στην Φιλοσοφία

12.-	Δ0401	Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία
13.-	Ε0107	Μεθοδολογία της διδασκαλίας των Μαθηματικών στο Δημοτικό Σχολείο
14.-	Ε0108	Ενότητες από το πρόγραμμα των Μαθηματικών του δημοτικού σχολείου
15.-	Ε0202	Βασικές έννοιες Φυσικής
16.-	Ε0206	Μεθοδολογία της Διδασκαλίας των Φυσικών Επιστημών στο Δημοτικό Σχολείο

Εξομοίωση. Κάθε χρόνο, περα από τους κανονικούς φοιτητές - φοιτήτριες που γράφονται στο τμήμα με βάση την επιτυχία τους στις εισαγωγικές εξετάσεις, και αυτούς που γράφονται με κατατακτήριες ή με μετεγγραφή, με βάση τις διατάξεις του Π.Δ. για την εξομοίωση, το τμήμα εγγράφει στην δύναμη του περίπου 30 ακόμη διπλωματούχους Παιδαγωγικών Ακαδημιών. Σαυτούς αναγνωρίζεται ένας αριθμός 26 μαθημάτων και τα υπόλοιπα, στα οποία περιλαμβάνονται σχεδόν όλα τα υποχρεωτικά μαθήματα του τμήματος είναι υποχρεωμένοι να τα παρακολουθήσουν επιτυχώς μαζί με του κανονικούς φοιτητές του τμήματος.

Μεταπτυχιακές σπουδές. Οι μεταπτυχιακές σπουδές του ΠΤΔΕ στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, είναι εξαρχής (1987) οργανωμένες σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.1566/85(αρθρ.81) του ΠΔ380/89 και του Ν.2081/92 (αρθρ.27) σε δύο επίπεδα⁴ : του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Παιδαγωγική Επιστήμη (ΜΔΕΠΕ) και του Διδακτορικού Διπλώματος Παιδαγωγικών Επιστημών (ΔΔΠΕ).

Οι υποψήφιοι για το ΜΔΕΠΕ πρέπει να έχουν πανεπιστημιακό πτυχίο είτε παιδαγωγικού τμήματος είτε άλλου τμήματος με την προϋπόθεση να έχουν παρακολουθήσει επιτυχώς 4 προπτυχιακά μαθήματα παιδαγωγικής επιστήμης. Κάθε χρόνο προκηρύσσονται εξετάσεις για μέχρι 15 περίπου θέσεις μεταπτυχιακών φοιτητών - φοιτητριών σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα (μέχρι 3 θέσεις ανά αντικείμενο).

Οι εξετάσεις είναι σε τρία μαθήματα:

- Γενική Παιδαγωγική, το οποίο είναι κοινό για όλους τους υποψηφίους,
- μάθημα σχετικό με το αντικείμενο εξειδίκευσης,
- ξένη γλώσσα της επιλογής του υποψηφίου⁵.

Οι εγγραφές στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα γίνονται με βάση τη σειρά επιτυχίας τους σε γραπτές εξετάσεις⁶ που γίνονται με καλυμμένα τα ονόματα των υποψηφίων και βαθμολογούνται από δύο ανεξάρτητους εξεταστές και, σε περίπτωση διαφοράς, και από τρίτον. Έχει παρουσιαστεί συχνά το φαινόμενο να μένουν κενές θέσεις λόγω αποτυχίας των υποψηφίων στις εξετάσεις.

Η τυπική διάρκεια των σπουδών για το ΜΔΕ είναι 4 εξάμηνα⁷, χρόνος που μπορεί να παραταθεί με απόφαση της Γ.Σ. ειδικής σύνθεσης του τμήματος, όχι όμως για πάνω από 2 και, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, 4 εξάμηνα.

Οι σπουδές του προγράμματος περιλαμβάνουν για κάθε μεταπτυχιακό φοιτητή - φοιτήτρια έναν αριθμό δέκα μαθημάτων και την συγγραφή μεταπτυχιακής εργασίας, την οποία υποστηρίζουν

⁴βλέπε ΥΑ Β7/35 ΦΕΚ 95/14-2-94

⁵για την περίπτωση αλλοδαπού πρέπει να γνωρίζει επαρκώς την ελληνική γλώσσα.

⁶πρέπει να επιτύχουν και στα τρία μαθήματα (ελάχιστος βαθμός επιτυχίας είναι το 6 με άριστα το 10). Η κατάταξη γίνεται με συντελεστές βαρύτητας 1.0 για το γενικό μάθημα, 1.2 για το μάθημα ειδίκευσης και 0.8 για την ξένη γλώσσα. Σε περίπτωση ισοψηφίας λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες (βαθμός πτυχίου, επίδοση στα μαθήματα του συγκεκριμένου προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών που θα παρακολουθήσει, διπλωματικές εργασίες και συγγραφικό έργο που πιθανόν υπάρχει, συστατικές επιστολές, προσωπική συνέντευξη).

⁷πρακτικά διαρκούν 6 εξάμηνα

δημόσια και την οποία αξιολογούν τρεις διδάσκοντες - επιβλεποντες. Από τα δέκα μαθήματα, τα έξι είναι κοινά (μαθήματα κορμού) και τα τέσσερα είναι σχετικά με το αντίστοιχο αντικείμενο ειδίκευσης. Από τη φετεινή χρονιά, το ΜΔΕ θα έχει δύο κατευθύνσεις, μία προς τις παιδαγωγικές επιστήμες και μία προς την διδακτική επιμέρους αντικειμένων.

Στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα για την απόκτηση διδακτορικού οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν ήδη μεταπτυχιακό πρώτου επιπέδου (ΜΔΕ ή master). Γίνονται δεκτοί μετά από την υποβολή εμπειριστατωμένης ερευνητικής πρότασης, εισήγηση του μέλους ΔΕΠ που θα αναλάβει την εποπτεία των σπουδών⁸, γνώμη της επιτροπής μεταπτυχιακών σπουδών και απόφαση της ΓΣ ειδικής σύνθεσης του τμήματος⁹. Η τυπική διάρκεια των σπουδών είναι 6 εξάμηνα και μπορεί να παραταθεί με απόφαση της Γ.Σ. ειδικής σύνθεσης, όχι όμως για πολύ¹⁰.

Οι Φυσικές Επιστήμες στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Οι Φυσικές επιστήμες στο πρόγραμμα σπουδών του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης είναι ενταγμένες στον τομέα των Θετικών Επιστημών. Οι ειδικοί των τεσσάρων μελών ΔΕΠ του τομέα (βλέπε πίνακα στην αρχή) είναι στην διδακτική των Μαθηματικών, στα Μαθηματικά (και την Φυσική), στην Φυσική, και στις Φυσικές Επιστήμες (και στην Πληροφορική). Ο τομέας επικουρείται επίσης από ένα με δύο διδάκοντες με προσωρινή σχέση εργασίας (ΠΔ 407). Για τη χρονιά αυτή είναι στα Μαθηματικά και στη Βιολογία. Με τις συνθήκες αυτές, από το πρόγραμμα σπουδών για τις Θετικές Επιστήμες διδάσκονται ορισμένα μόνο μαθήματα¹¹.

Τα μαθήματα του τομέα Θετικών Επιστημών ταξινομούνται σε τρεις περιοχές:

- E01 Μαθηματικά με 9 μαθήματα,
- E02 Φυσικές Επιστήμες με 14 μαθήματα, και
- E03 Πληροφορική με 6 μαθήματα.

Ο ελάχιστος αριθμός μαθημάτων του τομέα Θετικών επιστημών που απαιτούνται για τη λήψη πτυχίου είναι 7 (μαζί με τις δύο διδακτικές μεθοδολογίες), από τα οποία το ένα (τουλάχιστον) σεμινάριο. Τα τρία (τουλάχιστον) μαθήματα επιλογής του τομέα, συνιστάται να είναι ένα από κάθε περιοχή του τομέα. Τα υποχρεωτικά μαθήματα του τομέα είναι¹² 4 (μαζί με τις διδακτικές μεθοδολογίες):

- E0108 Ενόητες από το πρόγραμμα των Μαθηματικών στο Δημοτικό Σχολείο,
- E0107 Μεθοδολογία της Διδασκαλίας των Μαθηματικών στο Δημοτικό Σχολείο.
- E0202 Βασικές Έννοιες Φυσικής,
- E0206 Μεθοδολογία της Διδασκαλίας των Φυσικών Επιστημών στο Δημοτικό Σχολείο.

Η υποδομή για τη διδασκαλία των μαθημάτων αποτελείται από τον εξοπλισμό του Εργαστηρίου Διδακτικής Θετικών Επιστημών. Σε μέρος του διδακτικού φόρτου που σχετίζεται με τα μαθήματα της σχολικής πρακτικής συνεισφέρει και ο εξοπλισμός του εργαστηρίου Έρευνας των Επιστημών της Αγωγής και Ο-Α Μέσων, το οποίο εποπτεύει συνολικά την σχολική πρακτική.

⁸μαζί με δυό άλλους επιστήμονες εγνωσμένου κύρους, διδάσκοντες ή μη του τμήματος, οι οποίοι θα αποτελέσουν την συμβουλευτική επιτροπή του υποψηφίου. Σε όλες τις περιπτώσεις ο επιβλέπων πρέπει να είναι μέλος ΔΕΠ του τμήματος.

⁹στη Γ.Σ. ειδικής σύνθεσης, η αξιολόγηση και αποδοχή των θεμάτων τόσο για την μεταπτυχιακή εργασία όσο και για το διδακτορικό είναι ενδεδειγμένη και σε βάθος. Αρκετά συχνά η πρόταση επιστρέφεται για να επανυποβληθεί βελτιωμένη. Έχουν επίσης απορριφθεί προτάσεις, που δεν είχαν το απαιτούμενο επιστημονικό επίπεδο.

¹⁰ενδεικτικό του επιπέδου του ΜΔΕ είναι το γεγονός πως όσοι απόφοιτοι επέλεξαν ξένα Πανεπιστήμια για να συνεχίσουν διδακτορικές σπουδές, έγιναν απευθείας δεκτοί κατεξάριση για διδακτορικές σπουδές χωρίς την συνήθη γιαυτά τα ξένα Πανεπιστήμια προϋπόθεση να παρακολουθήσουν μαθήματα (ή και ολόκληρο κύκλο) προηγούμενου επιπέδου σπουδών του συγκεκριμένου Πανεπιστημίου.

¹¹υπενθυμίζεται πως το ΠΤΔΕ εδρεύει στο Ρέθυμνο και η Σχολή Θετικών Επιστημών, το προσωπικό της οποίας θα μπορούσε να συνεισφέρει στην διδασκαλία των αντίστοιχων μαθημάτων, βρίσκεται στο Ηράκλειο.

¹²βλέπε προηγούμενο πίνακα. Στα υποχρεωτικά μαθήματα μπορεί ίσως να συμπεριληφθεί και το μάθημα Εισαγωγή στην Πληροφορική, στο οποίο εγγράφονται σχεδόν όλοι οι φοιτητές - φοιτήτριες του τμήματος.

Το Εργαστήριο Διδακτικής Θετικών Επιστημών καλύπτει τις διδακτικές ανάγκες, ιδιαίτερα την πειραματική διαδικασία της διδασκαλίας και την πρακτική εξάσκηση των φοιτητών σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Έχει αναπτύξει διεθνείς συνεργασίες στα πλαίσια ερευνητικών - αναπτυξιακών προγραμμάτων (ευρωπαϊκών και διακρατικών) στα οποία υπάρχει ενεργός συμμετοχή των μεταπτυχιακών φοιτητών του τομέα. Στα πλαίσια του εργαστηρίου αναπτύσσονται το εργαστήριο Φυσικής-Χημείας, το εργαστήριο Βιολογίας-Γεωλογίας, και το εργαστήριο Πληροφορικής.

Το εργαστήριο Πληροφορικής υποστηρίζει τις εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των τμημάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο, το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών του Π.Τ.Δ.Ε. και ερευνητικά προγράμματα των μελών ΔΕΠ. Έχει ικανοποιητικό εξοπλισμό με 35 περίπου προσωπικούς Η/Υ IBM συμβατούς (Pentium, i486DX, i386DX) και Mac II συνδεδεμένους σε τοπικό δίκτυο (MS Windows NT, Novell NetWare 4.01) με αντίστοιχο εξοπλισμό σε εκτυπωτές, πολυμέσα (κάρτες ήχου και επεξεργασίας εικόνας), λογισμικό (Toolbook, AuthorWare, CD κλπ.) και λοιπό S/W. Υπάρχει σύνδεση μέσω του κεντρικού υπολογιστικού συστήματος του Πανεπιστημίου με το Internet. Κατασκευάζεται δικός του WEB Server για ενημέρωση και χρήση στη διδασκαλία (εκπαίδευση από απόσταση).

Για το εργαστήριο Φυσικής-Χημείας υπάρχουν μεγάλοι εργαστηριακοί πάγκοι και όργανα αξίας περίπου 20 εκ. δρχ.

Για το εργαστήριο Βιολογίας-Γεωλογίας υπάρχουν κάποια βασικά όργανα (микροσκοπία) και προγραμματίζεται τώρα η ανάπτυξη του.

Εργαστηριακή άσκηση στις Φυσικές επιστήμες των φοιτητών - φοιτητριών υπάρχει μόνο στα πλαίσια επιμέρους μαθημάτων (επιλογής). Λείπει γενικά η οργανωμένη, συστηματική και πλήρης για όλους τους φοιτητές - φοιτήτριες του τμήματος εργαστηριακή άσκηση στις Φυσικές Επιστήμες. Αυτό οφείλεται μερικά στην έλλειψη κατάλληλων χώρων, μερικά στον μικρό αριθμό διδακτικού προσωπικού και μερικά στον προσανατολισμό του προγράμματος σπουδών που εστιάζεται κυρίως στις Παιδαγωγικές (και συναφείς) Επιστήμες. Με την προγραμματιζόμενη για την επόμενη χρονιά λειτουργία του τμήματος στις μόνιμες εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου και με την (ελπιζόμενη) πρόσληψη νέου προσωπικού αναμένεται να βελτιωθεί η κατάσταση.

Σχολιασμός. Δεκατέσσερα χρόνια από την ίδρυση των Παιδαγωγικών τμημάτων είναι, ίσως, χρήσιμες κάποιες παρατηρήσεις σχετικά με την μέχρι τώρα λειτουργία τους.

Σε σχέση με άλλα τμήματα, τα Παιδαγωγικά τμήματα παρουσιάζουν μια ιδιομορφία. Ενώ τα άλλα τμήματα θεραπεύουν μια επιστημονική περιοχή, τα παιδαγωγικά τμήματα, λόγω της αποστολής τους πρέπει να θεραπεύουν περισσότερες επιστημονικές περιοχές. Και επειδή η χρονική διάρκεια των σπουδών είναι περιορισμένη, επιβάλλεται μια εκ των πραγμάτων επιλογή, η οποία είναι σχεδόν πάντα σε βάρος των θετικών επιστημών και ειδικότερα των φυσικών επιστημών, οι οποίες έχουν και υψηλότερες απαιτήσεις για την σωστή διδασκαλία τους (π.χ. εργαστήρια).

Σύμφωνα με το ΠΔ 320/83 που ίδρυσε τα Παιδαγωγικά τμήματα, αυτά έχουν μια διττή αποστολή:

- την καλιέργεια και προαγωγή των Παιδαγωγικών Επιστημών και την αντιμετώπιση και επίλυση παιδαγωγικών προβλημάτων εν γένει,
- την επαγγελματική κατάρτιση των αποφοίτων τους ώστε να είναι ικανοί να διδάξουν όλα τα αντικείμενα στο Δημοτικό Σχολείο.

Η σε ικανοποιητικό βαθμό συμμόρφωση και με τους δύο παραπάνω άξονες θα μετέβαλλε τα Παιδαγωγικά τμήματα σε μικρογραφίες Πανεπιστημίων¹³ και επειδή κάτι τέτοιο δεν γίνεται, τα Παιδαγωγικά τμήματα αναζητούν ακόμα σε μεγάλο βαθμό την ταυτότητα τους. Κάποια τμήματα όπως αυτό της Κρήτης δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην ισχυρή Παιδαγωγική και Ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση¹⁴. Άλλα δίνουν μεγάλη έμφαση στην διδασκαλία επιμέρους αντικειμένων.

¹³είναι χαρακτηριστικό πως δεν υπάρχει ιδιαίτερη δέσμη (και εξεταζόμενα μαθήματα) για την εισαγωγή στα Παιδαγωγικά τμήματα.

¹⁴αυτό επηρεάζει δυσμενώς την κατάρτιση στα επιμέρους αντικείμενα, τόσο των Θετικών όσο και των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών επιστημών. Το πρόβλημα όμως είναι εντονότερο για τις Θετικές

Η διδασκαλία των φυσικών επιστημών στο δημοτικό σχολείο και μάλιστα σε ικανοποιητικό επίπεδο, είναι απαραίτητη γιατί:

- αποτελούν σημαντικό μέρος του πολιτιστικού μας περιβάλλοντος,
- αποτελούν την βάση των τεχνολογικών επιτευγμάτων που βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής μιας κοινωνίας,
- επειδή ξεκινούν από φαινόμενα της άμεσης εμπειρίας, αποτελούν το πιο κατάλληλο αντικείμενο διδασκαλίας για την ανάπτυξη διανοητικών δεξιοτήτων των μαθητών - μαθητριών (που βρίσκονται στο κατά Piaget στάδιο των συγκεκριμένων νοητικών ενεργειών).

Η σωστή λοιπόν διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών στο Δημοτικό είναι απαραίτητη στον ίδιο κατά την γνώμη βαθμό με την διδασκαλία της γλώσσας, στην οποία μπορεί πολλά να προσφέρει. Σε μια τέτοια προοπτική η καλή επιστημονική κατάρτιση των μελλοντικών δασκάλων τόσο στα αντικείμενα των Φυσικών Επιστημών όσο και στην διδακτική τους είναι απαραίτη και η τωρινή κατάσταση πρέπει να βελτιωθεί. Η βελτίωση αυτή μπορεί να γίνει:

- βραχυπρόθεσμα, με τη αναβάθμιση των αντίστοιχων σπουδών στα παιδαγωγικά τμήματα. Οι σπουδές αυτές στις Φυσικές Επιστήμες πρέπει να οργανωθούν εξ αρχής ώστε ο (μελλοντικός) δάσκαλος να είναι ικανός να εστιάζει την διδασκαλία του στην ανάπτυξη δεξιοτήτων συλλογής δεδομένων από συστηματικές παρατηρήσεις του φυσικού περιβάλλοντος, στην ερμηνεία και ταξινόμηση τους, στην διατύπωση απλών θεωριών και την δημιουργία συλλογισμών, καθώς και στην επαγωγή συμπερασμάτων.
- μακροπρόθεσμα, με την αναδιοργάνωση των παιδαγωγικών τμημάτων. Τα παιδαγωγικά τμήματα θα πρέπει να καλλιεργούν και να προάγουν τις παιδαγωγικές επιστήμες με την διδασκαλία και την έρευνα ενώ η επαγγελματική κατάρτιση των δασκάλων, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι διατημηματική (παιδαγωγικά και αντικείμενο) σε προπτυχιακό και σε μεταπτυχιακό επίπεδο ¹⁵.
- για την προώθηση των ανωτέρω η συστηματική συνεργασία των διδασκόντων των τομέων των φυσικών (και γενικότερα των θετικών) επιστημών (π.χ. με την συγκρότηση ένωσης) και οι αντίστοιχες με την σημερινή τακτικές εκδηλώσεις είναι πολύ χρήσιμη.

Επιστήμες τόσο εξαιτίας της μικρότερης (έως μηδενικής) τους συνάφειας με τα μαθήματα παιδαγωγικής κατάρτισης όσο και λόγω προέλευσης των φοιτητών - φοιητριών (κατά 8/10 περίπου από την τρίτη δέσμη).

¹⁵Την άποψη αυτή έχω εκφράσει και παλαιότερα στο Π.Γ.Μιχαηλίδη, "Εξέλιξη των Παιδαγωγικών Τμημάτων", συνεδρίαση σε ολομέλεια σελ. 49-53 των πρακτικών συμποσίου που έγινε στην Αλεξανδρούπολη 10-13 Μαΐου 1990 με τίτλο "Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης- παρόν και μέλλον" εκδόσεις Gutenberg 1994.